

เครือข่าย: กระบวนทัศน์ใหม่ในการพัฒนาท้องถิ่น

Networking: Toward A New Local Development Approach

ณธกร ขาวเข้ม¹
ชาติชาย โฆษะวิสุทธิ²

บทคัดย่อ

บทความนี้ชี้ให้เห็นถึง กระบวนการในการนำและสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายในชุมชน เพื่อให้มีบทบาทในการพัฒนาตามแนวคิดของการพัฒนาจากระดับล่าง ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยโดยใช้ข้อมูลจากการเฝ้าสังเกตแบบมีส่วนร่วมของผู้วิจัยในฐานะผู้ที่ทำงานและอาศัยอยู่ในท้องถิ่น นอกจากนั้นผู้วิจัยยังได้ทำการสนทนาร่วมกับผู้นำชุมชนและสมาชิกเครือข่ายต่าง ๆ ในตำบลสินปุน อันเป็นพื้นที่ของการศึกษาครั้งนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ชุมชนที่ศึกษานี้ มีศักยภาพและต้นทุนทางสังคม คือ เป็นชุมชนดั้งเดิม ทำให้สมาชิกในชุมชนมีความสัมพันธ์กันแน่นแฟ้น เปรียบเสมือนเป็นครอบครัวเดียวกัน จึงน่าจะมารวมพลังกันในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองได้ จากแนวความคิดนี้ ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ของสมาชิกชุมชนที่เหนียวแน่นให้เป็นพลังสังคมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น โดยมีกระบวนการ 3 ขั้นตอน อันได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลและสำรวจกลุ่มองค์กรเครือข่าย ขั้นตอนที่ 2 การประชุมและสนทนากลุ่ม ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาให้สมาชิกในชุมชนตระหนักถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของตนที่มีต่อชุมชน เมื่อสิ้นสุดการวิจัย พบว่าสมาชิกในชุมชนมีความเชื่อว่า ท้องถิ่นมีศักยภาพและความสามารถที่จะแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นและพัฒนาตนเองได้

Abstract

This article documents the process of strengthening community networks for the purpose of promoting local development initiatives. This study hypothesizes that local people have the potential to look after themselves. The researcher, as a person who lives and works in a local area organization, observed the method of citizen participation during this study. In addition, information collected through informal conversations with key community leaders and members of various social network groups in Sinpun Subdistrict Administration Organization was also employed.

The analyses of data indicate that the local community has great potential and is endowed with a wealth of social capital, developed out of the close personal relationships among the community members, similar to a large family. From preliminary results, the researcher pursued a participative operational research and transformed the personal relationships into social forces for local development. There were three research steps involved: 1) community network assessment; 2) community

¹ บัณฑิตหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² อาจารย์ประจำวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

reorganizing through consultative group meetings; and 3) inculcating the civic values and sense of responsibility among the members of the community. At the end of the research process, it was found that most members of the community believed that Sinpun Subdistrict Administration had the capability to initiate and look after local development projects for their own people.

คำสำคัญ: เครือข่ายชุมชน, องค์การบริหารส่วนตำบลสินปุน

Keywords: community network, Sinpun Subdistrict Administration

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตำบลสินปุนมีเครือข่ายทางสังคมกระจายอยู่ทั่วไปภายในตำบล แต่ไม่ได้มีการร่วมกันเพื่อกิจกรรมทางการพัฒนาท้องถิ่น การมีเครือข่ายมากมายเช่นนี้เป็นเพราะตำบลสินปุนเป็นชุมชนที่มีประวัติศาสตร์ของการตั้งชุมชนมาเป็นระยะเวลายาวนานกว่า 150 ปี สมาชิกที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านต่าง ๆ ในตำบลนี้จึงมีความสัมพันธ์เชิงเครือญาติที่เหนียวแน่นและใกล้ชิด แม้ว่าต่อมาชุมชนจะมีการขยายตัวและมีจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น แต่สมาชิกของชุมชนก็ยังมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดประดุจเสมือนเป็นครอบครัวเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตามในระยะเวลาไม่นานมานี้พบว่า มีประชากรอพยพโยกย้ายจากถิ่นอื่น เช่น นครศรีธรรมราช พัทลุง และอำเภออื่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มาอาศัยอยู่ในตำบลนี้เป็นจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ความรู้สึกผูกพันเสมือนเป็นครอบครัวเดียวกันนั้น ก็เริ่มลดหรือเจือจางลง ปรากฏการณ์ของความขัดแย้งทางด้านความคิดและความขัดแย้งในด้านต่าง ๆ ก็เริ่มเกิดขึ้น ในปัจจุบันนี้ชุมชนรวมตัวกันอย่างหลวม ๆ ด้วยเหตุผลทางการปกครอง คือ ทุกคนเป็นสมาชิกของตำบลตามคำจำกัดความของพื้นที่เท่านั้น บนพื้นฐานของผลประโยชน์ส่วนตนที่จะพึงได้จากนโยบายหรือโครงการพัฒนาต่าง ๆ จะหยิบยื่นหรือมอบหมายให้แก่ชุมชน เช่น นโยบายการรวมตัวกันของกระแสความคิดและกระบวนทัศน์ของการเป็นสมาชิกประเทศโลกเสรี เพื่อการต่อสู้กับลัทธิคอมมิวนิสต์ ซึ่งเป็นผลผลิตทางอุดมการณ์และระบบเศรษฐกิจทุนนิยมที่ประเทศสหรัฐอเมริกาได้มาปลูกฝังไว้ในประเทศไทย ส่งผลให้ประเทศไทยมีการจัดตั้งหน่วยงานส่วนกลางหลายหน่วยงาน อย่างกรมพัฒนาชุมชน มาทำหน้าที่ปลูกฝังให้ชุมชนเกิดกลุ่มต่าง ๆ บนหลักการของการได้รับผลประโยชน์เชิงอุปถัมภ์จากส่วนกลาง ทำให้เกิดการรวมตัวของกลุ่มต่าง ๆ อย่างหลวม ๆ อย่างเช่น กลุ่มอาชีพ สหกรณ์ กลุ่มกองทุนเงินล้าน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ เป็นต้น แต่ต่อมา ทุกกลุ่มที่รัฐบาลหรือส่วนกลางมาจัดตั้งขึ้นในตำบลสินปุนและในชนบททั่วไป ไม่สามารถสร้างหรือส่งเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในชนบทให้มีความเท่าเทียมหรือมีคุณภาพชีวิตที่ใกล้เคียงกับคนในเมืองได้ ความยากจนหรือชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชนบทที่ด้อยกว่าคนในเมือง ยังปรากฏเห็นอยู่ได้ทั่วไป ประชาชนในชนบทก็เริ่มเห็นความจริงว่า ทุกกลุ่มหรือเครือข่ายที่ทางราชการมาจัดตั้งนั้นมักไม่มีความยั่งยืน ประชาชนเรียนรู้จากประสบการณ์ชีวิตของบรรพบุรุษและของตนเองว่า เมื่อมีกลุ่มอะไรเกิดขึ้นตนเองจะต้องรีบเข้าไปร่วมและรับประโยชน์ให้เร็วหรือมากที่สุด ก่อนที่กลุ่มต่าง ๆ จะสลายไปตามวันเวลาอันไม่นานนัก

ด้วยปรากฏการณ์และประสบการณ์ชีวิตของสมาชิกในตำบลสินปุน ดังที่กล่าวมานี้ ทำให้ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลสินปุนมองเห็นว่า นโยบายหรือโครงการพัฒนา ที่แผ่มาในรูปของการช่วงชิงประชาชนเพื่อประโยชน์ทางการเมืองที่เกิดมาจากนักการเมืองและข้าราชการส่วนกลางที่ต้อง

ตอบสนองนโยบายของนักการเมืองนั้น ไม่ใช่แนวทางหลักที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่นได้ ประชาชนในชนบทจะต้องพึ่งตนเองและไม่หลงเชื่อการพัฒนาแบบสงครามช่วงชิงประชาชนโดยการรวบรวมประชาชนเป็นกลุ่มก้อนเพื่อตอบสนองนโยบายและเสริมสร้างบารมีของผู้บริหารแต่ละกระทรวงต่อไป

ด้วยแนวคิดและกระบวนทัศน์ที่ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องริเริ่มและดำเนินการโดยประชาชนและเพื่อประชาชนเอง จึงเกิดคำถามทางการวิจัยที่น่าสนใจว่า ก่อนที่ประชาชนในตำบลสินปุนจะขาดความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกันเหมือนในอดีตที่ผ่านมา เราสามารถที่จะรื้อฟื้นหรือปลุกกระแสให้คนในชุมชนเกิดความรู้สึกร่วมที่จะเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการกำหนดชะตาชีวิตและพัฒนาความเป็นอยู่ของตนเองให้ดีขึ้นได้หรือไม่ และถ้าได้ กระบวนการนั้น ควรจะเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

ด้วยการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและลักษณะประชากรของตำบลสินปุนที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้ความสัมพันธ์และความผูกพันของสมาชิกในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะเห็นความสำคัญและผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม ประชาชนเริ่มมีชีวิตความเป็นอยู่แบบตัวใครตัวมันและขาดความสนใจในเพื่อนบ้านหรือสมาชิกของชุมชน ก่อนที่สังคมสินปุนดั้งเดิมจะล่มสลายหรือแปรเปลี่ยนไปเป็นสังคมเมือง ผู้วิจัยต้องการที่จะหาคำตอบว่าเราจะสามารถฟื้นฟูให้ประชาชนในตำบลสินปุนมีความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่นเหมือนในอดีตได้หรือไม่ กระบวนการ รูปแบบ และวิธีการที่จะให้สมาชิกในชุมชนเกิดความรู้สึกร่วมหรือผูกพันกันเหมือนเดิม ควรจะเป็นอย่างไร

วิธีดำเนินการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยได้มาจากการเฝ้าสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยจะเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานต่าง ๆ ของกลุ่ม องค์กรชุมชน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ใช้ข้อมูลอีกส่วนหนึ่งจากการสนทนากับผู้นำ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางคน รวมทั้งผู้นำชุมชน และตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ

ผลการศึกษา

ตำบลตำบลสินปุนมีเครือข่ายต่าง ๆ กระจายอยู่ทั่วไป แต่ไม่ได้มีการเชื่อมโยงกันอย่างชัดเจน ส่วนมากจะเป็นเครือข่ายทางสังคม เพราะตำบลสินปุนชุมชนดั้งเดิมที่ตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยสืบต่อกันมานานมากกว่า 150 ปี มีลักษณะความสัมพันธ์เชิงเครือญาติที่เหนียวแน่นและใกล้ชิด ในอดีตมีการรวมกลุ่มทางสังคม และกลุ่มกิจกรรมอยู่เป็นจำนวนมาก แต่ปัจจุบัน โครงสร้างเครือข่ายในตำบลสินปุนมีความอ่อนแอลง เห็นได้จากการที่ประชาชนในตำบลให้ความสนใจในการรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่าง ๆ ลดลง ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมกลุ่มในชุมชน หรือกิจกรรมสาธารณะ ยกตัวอย่างเช่น ปัจจุบันกลุ่มอาชีพที่เดิมมีอยู่ประมาณ 20 กลุ่ม ได้ล้มเลิกไป เหลือเพียง 2 กลุ่ม โดย 2 กลุ่มที่เหลืออยู่นี้มีกิจกรรมไม่ต่อเนื่องหรือแม้กระทั่งการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดขึ้นก็ประสบความล้มเหลว เนื่องจากไม่ได้รับความสนใจจากสมาชิกในตำบล ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดที่ผ่านมา คือ การจัดกิจกรรมงานวันผู้สูงอายุโดยองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งเดิมมีผู้ให้ความสนใจ

เข้าร่วมเป็นจำนวนมากถึง 800 คน ในปีที่ผ่านมาเหลือผู้เข้าร่วมเพียง 300 คน เป็นต้น ซึ่งปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นจากหลายสาเหตุด้วยกัน ส่วนหนึ่งอาจจะเกิดจากภาวะเศรษฐกิจในชุมชนที่ทำให้เกิดช่องว่างในการรวมกลุ่มและขาดการประสานงานระหว่างเครือข่าย เพราะในตำบลสินปุน ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ทำสวนยางพารา และสวนปาล์มน้ำมัน ราคาสินค้าทางการเกษตรในรอบ 5 ปีที่ผ่านมาค่อนข้างสูง ทำให้ประชาชนมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การปรับตัวของชุมชนจากลักษณะสังคมชนบทกลายเป็นกึ่งชุมชนเมืองมีความเจริญในด้านวัตถุมากขึ้น เช่น มีการสร้างโรงพยาบาลศูนย์ ห้างสรรพสินค้า และสถานบันเทิง ทั้งในเขตตำบลสินปุนเองและพื้นที่ใกล้เคียง มีการสร้างและพัฒนาเส้นทางคมนาคมให้เกิดความสะดวกมากขึ้น ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่ลดความสำคัญกับการรวมตัวเพื่อทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน การสร้างเครือข่ายทั้งภายในชุมชนและระหว่างชุมชนมีน้อยลง เพราะสมาชิกในชุมชนใช้เวลาส่วนใหญ่ในการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับครัวเรือนของตน ดังนั้นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะขององค์กรต่าง ๆ รวมทั้งขององค์การบริหารส่วนตำบลสินปุน อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานีจึงลดน้อยลง

องค์การบริหารส่วนตำบลสินปุน อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้มีนโยบายในการส่งเสริมและพัฒนาคน กลุ่ม และองค์กรในชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามนัยแห่งกฎหมายดังกล่าว โดยจัดทำเป็นแผนพัฒนาตำบลเพื่อเป็นกรอบและแนวทางในการพัฒนาตำบล เช่น การส่งเสริมเครือข่ายของกลุ่มอาชีพในตำบล การส่งเสริมกลุ่มกิจการสตรี เด็กและเยาวชน เป็นต้น ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มในการทำกิจกรรมในด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นการเสริมศักยภาพและสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน นอกจากนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลสินปุนได้มีการตั้งข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีตามแผนพัฒนาสามปีเป็นเงินอุดหนุน เพื่อใช้ในการสนับสนุนด้านเงินทุนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยการบริหารจัดการของชุมชนเอง รวมทั้งจัดกิจกรรมสาธารณะเชื่อมความสัมพันธ์เพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายชุมชนโดยการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลเองด้วย เช่น การแข่งขันกีฬาระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล การจัดงานวันเด็กและงานวันผู้สูงอายุ การส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่น เช่น ประเพณีแห่กระเจดในงานเดือนสิบ การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น กลุ่มผู้ผลิตยาสมุนไพร กลุ่มแพทย์แผนไทย กลุ่มกลองยาว เป็นต้น

ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ในตำบลสินปุน อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานีตระหนักถึงความสำคัญของปัญหานี้ จึงได้มีนโยบายในการสนับสนุนการดำเนินงานเป็นกลุ่มเครือข่ายไว้ให้มีคณะทำงานด้านการส่งเสริมเชื่อมโยงเครือข่ายระดับตำบล ทำหน้าที่เชื่อมโยงเครือข่ายชุมชนในเขตรับผิดชอบองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อพัฒนาท้องถิ่นจากฐานรากให้มีความเข้มแข็งและเป็นการสำคัญในการร่วมพัฒนาต่อไป โดยมีการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจข้อมูลเบื้องต้น ขั้นตอนที่ 2 การจัดประชุมกลุ่มร่วมกัน และขั้นตอนที่ 3 สร้างความตระหนักให้สมาชิกในชุมชนเห็นความสำคัญของการพัฒนาจากฐานราก รายละเอียดผลการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจข้อมูล

ผู้วิจัยได้ศึกษาจำนวน กลุ่ม องค์กร เครือข่าย องค์กรในตำบลสินปุนซึ่งจากการศึกษาเอกสารและการสำรวจเบื้องต้น มีการรวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ อยู่ประมาณ 50 กลุ่ม แต่มีเหลือเพียง 6 กลุ่มที่มีบทบาทในการเชื่อมโยงเครือข่ายอื่น และการดำเนินงานอย่างเข้มแข็งและมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ในการร่วมพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มกันในลักษณะของงานอาสาเพื่อชุมชน ได้แก่ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มสมาชิกอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำ

หมู่บ้าน (อสม.) กลุ่มอาชีพตามโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน และ กลุ่มศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ตำบลสินปุน (ศพค.)

ขั้นตอนที่ 2 การประชุมระดมสมองเพื่อหาแนวคิดในการรวมตัวกัน

องค์การบริหารส่วนตำบลสินปุน ได้จัดประชุมขึ้น โดยการประสานกลุ่มต่าง ๆ มาประชุมร่วมกันเพื่อให้แลกเปลี่ยนข้อมูล ทำให้ทราบสถานการณ์ ทราบปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของแต่ละกลุ่ม และเพื่อค้นหาความต้องการของแต่ละกลุ่มที่จะมามีส่วนในการพัฒนาท้องถิ่น

จากการสนทนากลุ่มร่วมกับผู้นำชุมชน ตัวแทนสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ พบว่า สมาชิกของกลุ่มมีความเข้าใจในการส่งเสริมเชื่อมโยงเครือข่ายชุมชนเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลสินปุน ทราบวิธีการดำเนินงานหรือบริหารจัดการกลุ่ม สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในด้านข่าวสาร กับกลุ่มอื่น ๆ ทั้งในชุมชนและชุมชนอื่น ๆ ได้ แต่การเชื่อมโยงเครือข่ายในตำบลสินปุนยังขาดองค์กรหรือหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลางในการประสานและเป็นช่องทางในการเชื่อมโยงเครือข่าย ผู้เข้าร่วมประชุมจึงเสนอให้มีการตั้งคณะกรรมการขึ้นมา 1 ชุด เรียกว่า “คณะกรรมการส่งเสริมการเชื่อมโยงเครือข่ายในชุมชนตำบลสินปุน” เพื่อเป็นองค์กรกลางในการเชื่อมโยงประสานเครือข่ายในตำบลสินปุนและกลุ่มองค์กร เครือข่ายและหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนจากภายนอกเพื่อเชื่อมต่อเครือข่ายและหน่วยสนับสนุนเครือข่าย หลังจากการจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาแล้ว คณะกรรมการ ผู้นำชุมชน และตัวแทนสมาชิกกลุ่ม ได้ร่วมกันกำหนดแนวทางในการเชื่อมโยงเครือข่ายชุมชนในตำบลสินปุน มีการคัดเลือกแกนนำการเชื่อมโยงเครือข่าย หมู่บ้านละ 2 คน เพื่อทำหน้าที่ประสานเชื่อมโยงเครือข่ายและส่งเสริมให้เกิดกลุ่ม องค์กรในหมู่บ้าน ซึ่งทุกหมู่บ้านก็ได้มีผู้มีจิตอาสาสมัครเข้าเป็นแกนประสานการส่งเสริมเชื่อมโยงเครือข่ายชุมชน ทำหน้าที่ประสานเชื่อมโยงเครือข่ายและส่งเสริมให้เกิด กลุ่ม องค์กรในหมู่บ้าน รวมทั้งทำหน้าที่รายงานความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านความสำเร็จ ปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้น ให้กับคณะกรรมการส่งเสริมการเชื่อมโยงเครือข่ายในชุมชนตำบลสินปุนทราบ เพื่อจะได้นำข้อมูลเชิงลึกที่ได้จากแกนนำแต่ละหมู่บ้านให้ที่ประชุมทราบและเรียนรู้ร่วมกันต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 สร้างความตระหนักให้สมาชิกในชุมชน

คณะกรรมการส่งเสริมการเชื่อมโยงเครือข่ายในชุมชนตำบลสินปุนร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลสินปุน ได้ดำเนินงานเพื่อสร้างความตระหนักให้ชุมชนเห็นความสำคัญของการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานกับท้องถิ่น และให้เห็นความสำคัญของการร่วมกันพัฒนาชุมชนของตน ให้เกิดความรู้สึกรักและอยากร่วมในการพัฒนา เพื่อให้ตนเองเป็นเจ้าของโครงการพัฒนา เพื่อให้เกิดความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของในแต่ละโครงการหรือกิจกรรมที่ท้องถิ่นจัดให้มีหรือให้บริการแก่ทุกคนในตำบล โดยได้จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้คณะกรรมการส่งเสริมการเชื่อมโยงเครือข่ายในชุมชนตำบลสินปุน และเพื่อให้แกนนำของแต่ละหมู่บ้าน ได้รายงานและทบทวนผลการทำงานต่อชุมชนและท้องถิ่น รวมถึงขยายแนวคิดเกี่ยวกับการจัดตั้ง และการพัฒนาเครือข่ายชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งด้วย ผลการประชุมครั้งนี้ทำให้มีความสนใจในการริเริ่มที่จะสร้างกลุ่มเครือข่ายใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นและหลายคนมีความเข้าใจถึงประโยชน์ที่จะได้รับการเชื่อมโยงกลุ่มเครือข่ายมากขึ้นจากที่ได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน สามารถขยายจำนวนสมาชิกออกไปได้ถึง 127 คน

สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

ผลงานวิจัยชิ้นนี้ ได้ชี้ให้เห็นว่า ตำบลสินปุนมีรากฐานและประวัติศาสตร์ของชุมชนที่ยาวนาน และเป็นศูนย์กลางของการยึดเหนี่ยวของชุมชนไว้อย่างเหนียวแน่น แต่ต่อมาแนวความคิดของการบริหารตามแนวทางรัฐศาสตร์ในเรื่องของการแบ่งแยกและปกครองและการช่วงชิงประชาชนให้เข้ามาอยู่ภายใต้อำนาจของรัฐหรือผู้มีอำนาจที่ได้รับอิทธิพลจากระบบการเมืองแบบตะวันตก ทำให้ส่วนกลางได้เข้ามาจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ จากความเป็นหนึ่งเดียวของชุมชน ออกมาเป็นกลุ่มเครือข่ายต่าง ๆ แต่อย่างไรก็ตามด้วยลักษณะของชุมชนที่มีอัตลักษณ์ของตนเอง และการมีรากฐานทางด้านสังคมและวัฒนธรรมร่วมกัน จึงทำให้ถึงแม้จะมีเครือข่ายใหม่ ๆ เกิดขึ้น แต่เครือข่ายต่าง ๆ เหล่านี้ก็ยังมีส่วนร่วมและสามารถเชื่อมโยงเป็นหนึ่งเดียวกันได้ บทหลักการของการปกครองท้องถิ่นที่บริหารโดยคนในท้องถิ่น และเพื่อประโยชน์ของคนในท้องถิ่น จึงทำให้ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลสินปุน มีมุมมองของคนในท้องถิ่นที่อยากเห็นประชาชนทุกคนในตำบลสินปุน มีความรู้สึกเป็นเสมือนครอบครัวหนึ่งเดียวกัน จึงเกิดความคิดที่จะเชื่อมโยงเครือข่ายต่าง ๆ ที่ถูกจัดตั้งให้เป็นหนึ่งเดียวกัน

ในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ดังกล่าวมาข้างต้นขององค์การบริหารส่วนตำบลสินปุน จึงได้เริ่มต้นทำการศึกษาเพื่อประเมินความรู้สึกและทัศนคติของประชาชนว่า มีความประสงค์จะเห็นชุมชนตำบลสินปุนเป็นหนึ่งเดียวกันเหมือนในอดีตที่ผ่านมา ก่อนยุคสงครามเย็นระหว่างประเทศมหาอำนาจตะวันตกที่ใช้เวทีประเทศไทยเป็นพื้นที่รับทางสงครามจิตวิทยาจะเกิดขึ้นในภูมิภาคแถบนี้ ผลการสำรวจความคิดเห็นและทัศนคติของประชาชน ได้ผลในทางบวก ทางองค์การบริหารส่วนตำบลสินปุน จึงทำการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้เครือข่ายและประชาชนในตำบลสินปุนก้าวไปสู่การเป็นหนึ่งเดียวอีกครั้งหนึ่ง

ที่ผ่านมาได้มีการดำเนินการเพิ่มเติมอีก 2 ขั้นตอน หลังจากที่มีการสำรวจความพร้อมของเครือข่ายที่มีอยู่แล้ว ขั้นตอนที่ดำเนินการเพิ่มเติม ได้แก่ การประชุมระดมสมองเพื่อหาแนวคิดในการรวมตัวกัน และการสร้างความตระหนักและแรงจูงใจให้สมาชิกในชุมชนเห็นความสำคัญของการร่วมมือร่วมใจกันในการที่จะแก้ไขปัญหาของชุมชนด้วยตนเองโดยไม่ให้อำนาจหรือแนวความคิดของการแบ่งแยกกลุ่มและปกครองมาเป็นตัวกำหนดวิธีการทำงาน หรือแก้ไขปัญหาของชุมชนแบบกลุ่มใดกลุ่มมัน และมองไม่เห็นความเชื่อมโยงของปัญหาต่าง ๆ อย่างในอดีตที่ผ่านมา

ผลจากการดำเนินการเมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการวิจัย พบว่า ประชาชนมีความรู้สึกภูมิใจในชุมชนของตนเอง และมีการมองปัญหาและความสัมพันธ์ของปัญหาและตัวสมาชิกของชุมชนในเชิงระบบที่มีความเชื่อมโยงกันมากยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ในการวิจัยครั้งนี้ ยังไม่สามารถวัดและประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ เพราะทางองค์การบริหารส่วนตำบลสินปุน ยังไม่ได้จัดสรรงบประมาณและโครงการให้ประชาชนได้เริ่มปฏิบัติการเพื่อกำหนดอนาคตของตนเองแต่อย่างใด จึงเป็นประเด็นที่ควรแก่การให้ความสนใจ ทั้งในเชิงวิชาการและนโยบายในการบริหารต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยนี้ ผู้วิจัยมีข้อข้อเสนอแนะดังนี้

1. องค์การบริหารส่วนตำบลสินปุน ควรมีการนำประเด็นความสำคัญของความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันเพื่อพัฒนาร่วมกันตั้งแต่ฐานรากของชุมชนมาบรรจุไว้ในแผนพัฒนาตำบล และให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดรายละเอียดภายในแผนด้วย

2. องค์การบริหารส่วนตำบลสินปูน ควรส่งเสริมคณะกรรมการการพัฒนาเครือข่ายในตำบลสินปูน มีการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง และนำข้อมูลที่ได้ไปส่งเสริมการพัฒนาเครือข่ายในตำบลสินปูนให้เกิดการเชื่อมโยงและประสานความร่วมมือกันอย่างมีประสิทธิภาพ

3. องค์การบริหารส่วนตำบลสินปูน ควรสนับสนุนในการจัดให้มีเวทีระหว่างกลุ่มเครือข่ายเพื่อพัฒนาหรือแก้ปัญหาในการทำงานด้านต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งการให้กำลังใจซึ่งกันและกัน และจัดให้มีช่องทางการทำงานร่วมกัน เช่น สร้างระบบการส่งต่องาน และสร้างเว็บไซต์เพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายเข้าด้วยกัน เพื่อความเข้มแข็งของเครือข่ายชุมชนที่สามารถเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นของตนต่อไป

4. องค์การบริหารส่วนตำบลสินปูน ควรสนับสนุนทางด้านงบประมาณในการจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ ในเชิงการส่งเสริมการเชื่อมโยงประสานเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง

5. ผู้นำท้องถิ่นและผู้นำชุมชน ควรมีการกระตุ้นประชาชนในท้องถิ่น เพื่อสร้างจิตสำนึก จิตสาธารณะ สร้างความเข้าใจให้คนในชุมชนทราบถึงความเป็นเครือข่ายที่ควรมีการเชื่อมโยงกัน และประโยชน์ที่จะได้รับการเชื่อมโยงกันนี้

6. คณะกรรมการประสานการเชื่อมโยงเครือข่ายชุมชน จะต้องส่งเสริมความเข้าใจในเป้าหมายของการรวมตัวกันว่า จะก่อให้เกิดความสำเร็จในภาพรวมที่ชุมชนจะลดการพึ่งพาหน่วยงานส่วนกลางลงได้ อันเป็นรากฐานของความสำเร็จในการปกครองท้องถิ่น

7. คณะกรรมการประสานการเชื่อมโยงเครือข่ายชุมชน ต้องจัดให้มีกิจกรรมที่สมาชิกส่วนรวมที่สมาชิกของชุมชนจะได้มาทำงานร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ และกิจกรรมที่จัดขึ้นนั้นควรจะต้องเป็นกิจกรรมที่ต้องมั่นใจว่าทำได้จริงและมีการกระจายหน้าที่ให้แก่สมาชิกในชุมชนได้อย่างทั่วถึง ควรเลือกกิจกรรมที่ง่ายและมีแนวโน้มว่าจะประสบความสำเร็จ และคณะกรรมการนี้ควรมีบทบาทในการกระตุ้นให้ชุมชนมีการสื่อสารหรือแลกเปลี่ยนระหว่างกันสม่ำเสมอ โดยเน้นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มเพื่อนอันดามันเหนือ. (ม.ป.ป.). *คู่มือนักพัฒนาชุมชน*. ค้นเมื่อ 27 มีนาคม 2554 สืบค้นจาก www.northandamantsunamirelief.com/CommDevHandbook.doc.

ชนิภูฐา กาญจนรังสินนท์. (ม.ป.ป.). *การบริหารงานเครือข่าย*. ค้นเมื่อ 18 เมษายน 2554 สืบค้นจาก www.northphc.org/doc/mananet.doc.

ปริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2543). *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

เสรี พงศ์พิศ. (ม.ป.ป.). *การสื่อสารคือการพัฒนา*. ค้นเมื่อ 24 เมษายน 2554 จาก <http://www.phongphit.com/2013/>.